3.4 Konfiguration via Kontrollpanelen

Ämne	Sida
Amne 3.4 Konfiguration via Kontrollpanelen - Kontrollpanelen - System - Domän och Arbetsgrupp - Administrationsverktyg - Schemaläggaren - Tjänster - Teckensnitt - Energialternativ - ReadyBoost	Sida 79 79 79 80 80 82 82 82 84 84 84 85
Frågor 3.155-3.165 om Konfiguration via Kontrollpanelen	88

Kontrollpanelen

_

Windows' primära verktyg för att genomföra avancerade inställningar är *Kontrollpanelen*. Det finns olika sätt att få fram den. Ett sätt är:

```
Startmenyn \rightarrow Windows-systemet \rightarrow Kontrollpanelen
```

Väljer man Visa efter: Kategori Stora ikoner, visas bilden på sid 75. I Kontrollpanelen finns möjlighet att konfigurera många olika saker, både maskinvara, program-relaterade funktioner i operativsystemet och säkerhetsfunktioner. Ytterligare

funktioner kan läggas in av nya pogram som installeras på datorn. En av inställningarna är:

System

Här finns många relevanta informationer om datorn, t.ex. processorn, datorns namn, storleken på RAM-minnet, operativsystemet osv. Man kan byta datorns namn, ansluta till domäner och arbetsgrupper. Uppdaterar man t.ex. RAM-minnet, genom att trycka in nya minnesmoduler i moderkortet, visas resultatet här.

Instä	llningar						
ଜ	Hem	Om					
S	/ k efter en inställning	Datorn övervakas	s och skyddas.				
Syst	lem	Se information i Window	vs-säkerhet				
Ċ	Energialternativ	Enhetsspecifikatio	oner				
		Enhetsnamn	DESKTOP-CT23CFB				
>	Batteri	Processor	Intel(R) Core(TM) i5 CPU M 560 @ 2.67GHz 2.67 GHz				
3	Lagring	Installerat RAM-minne	6,00 GB (5,80 GB går att använda)				
		Enhets-ID	07C30BBB-528B-413A-BFA4-9D2ABCEBE0C				
B	Surfplatta	Produkt-ID	00330-80000-00000-AA905				
ŧ	Multitasking	Systemtyp	64-bitars operativsystem, x64-baserad processor				
5	Projicering till den här datorn	Penna och pekskärm Stöd för touch med 2 tryckpunkter					
	Tropicering throten har dutorn	Kopiera					
¢	Delade upplevelser						
Ŧ	Systemkomponenter	Byt namn på datorn					
_	systemeoriporenter	Windows-specifi	kationer				
Ď	Urklipp	Windows specifi	Rationer				
<	Filmeleinhord	Utgåva	Windows 10 Pro				
22	rjanskrivboru	Version	22H2				
H	Valfria funktioner	Installerad	2024-10-08				
-		OS-version	19045.5247				
Ð	Om	Gränssnitt	Windows Feature Experience Pack 1000.19060.1000.0				

Domän och Arbetsgrupp

Klickar man i fönstret ovan på *Avancerade systeminställningar* (till höger, visas inte här) kan man få fram dialogrutan Systemegenskaper där man kan ansluta datorn till en Domän eller en Arbetsgrupp (WORKGROUP) i ett nätverk.

En *domän* är en samling datorer i ett lokalt nätverk med en *Server* som lagrar alla användarkonton och lösenord centralt. Servern kontrollerar även hela nätverkets datorer med avseende på säkerhet och funktionalitet. Det krävs administratörsrättigheter för att anslua datorn till resp. koppla den bort den från en domän.

Systemeger	iskaper				×		
Datomamn	Maskinvara	Avancerat	Systemskydd	Fjärrsession	ner		
	Följande infom datom i nätver	nation komme ket.	r att användas f	ör att identifi	era		
Datoms be	eskrivning:	l					
Exempel: "Köksdatom" eller "Rebeccas dator".							
Fullständig	t datomamn:	DESKTOP	CT23CFB				
Arbetsgrup	ip:	WORKGRO	OUP				
Klicka på I för att ansl	Nätverks-ID on uta till en domä	n du vill anvä in eller en art	nda en guide etsgrupp.	Nätver	ks-ID		
Klicka på Ändra om du vill byta namn på den här datom eller ändra dess domän eller arbetsgrupp.							
		(	ок /	Avbryt	Verkställ		

En *arbetsgrupp* däremot har ingen server. Ett sådant lokalt nätverk kallas även för ett *Peer-to-peer* nätverk. Datorerna är kopplade till varandra, kan kommunicera och dela resurser med varandra. I en arbetsgrupp har man lägre säkerhet och kontroll än i en domän. När datorn inte är medlem i en domän ingår den automatiskt i en arbetsgrupp.

Administrationsverktyg

Väljer man i Kontrollpanelen på sid 75:

Kontrollpanelen → Administrationsverktyg

får man ett flertal avancerade verktyg för konfiguration av operativsystemet:

Många av dessa kräver administratörsrättigheter för att konfigureras. Vi ska förklara några av dem:

OBCD-datakällor

Klickar man i fönstret ovan på ikonen *OBCD-datakällor*, får man dialogrutan till höger.

OBCD står för Open Database Connectivity och är ett program skrivet i C för att kunna hämta data från olika databasservrar, s.k. Database Management Systems (DBMS). OBCD är ett gränssnitt mellan Windows och databasserverns operativsystem.

Variaar D'Ort	System-	DSN	Fil-DSN	Drivrutiner	Spåming	Anslutningspoolning	Om		
atakällor för a	användare	e:							
Namn		Plattf	m	Drivruti	in			Lägg till	
dBASE Files		32-bit	arsversion	en Micros	oft Access	BASE Driver (*.dbf,			
Excel Files MS Access (	Database	32-bit 32-bit	arsversion arsversion	ien Microsi ien Microsi	oft Excel Dr oft Access	iver (* xls, * xlsx, * xl) Driver (* mdb_* accr		l a bort	
								Konfigurera	
<						>			
	dast 32-bi dast tas b	tarsver ort elle	sionen av rkonfigure	drivrutinen f eras med 32-	ör den här bitarsversio	användardatakällan fin nen av ODBC - Admini	ns tilgä strera d	nglig. Den kan atakālla.	
En en									

Genom att skapa en OBCD-koppling till en datakälla så gör man data tillgänglig att användas i datorn av användare eller av något program. T.ex. kan man importera data från en databas till en lokal resurs i datorn. OBCD har stöd för databasers språk *SQL (Structured Query Language)*.

Loggboken

Klickar man i fönstret Administrationsverktyg på *Loggboken*, får man dialogrutan till höger. Här samlas alla loggade händelser i Windows. De flesta viktiga åtgärder och händelser som t.ex. in- och utloggningar, (av)installation av programvara, tilldelning av nya IP-adresser osv., loggas av operativsystemet i en *loggfil*. Med hjälp av Loggboken kan man sedan granska loggfilen, för att spåra fel och annat.

🛃 Loggboken			- 🗆 ×
Arkiv Åtgärd Visa Hjäl	5		
(+ +) 🖬 🛛 🖬			
🛃 Loggboken (lokal)	Loggboken (lokal)		Åtgärder
> 📑 Anpassade vyer	Översikt		Loggboken (lokal)
> Windows-loggar	Sen Sen	last uppdaterad:	Öppna sparad logofil
Prenumerationer	Översikt	-	V Skapa anpassad vv
	Visa händelser som har inträffat på dator	rn genom	Importera anpassad vy
	anpassad vy i konsolträdet. Den anpassa	de vyn ∀	Anslut till en annan dat
	Sammanfattning av administrativa händelser		Visa 🕨
			O Uppdatera
	Händelsetyp Händels Källa	Logg	🛿 Hjalp 🕨 🕨
	Kritisk		
	E Varning		
	Information		
	E Lyckad grans		
	<	>	
	Nyligen visade noder		
	Loggsammanfattning		
	Loggnamn Storlek (a Änd	Irad ^	
	Windows PowerShell 3,07 MB/1 2024	4-12-14 11:0	
	Visual Studio 68 kB/1,00 2024	4-10-11 10:2	
	System 0,07 MB/2 2024	1-12-14 10:0	
	Microsoft Office Alerts 1.00 MB/1 2024	4-12-13 14:1	
	<	>	
< >			J

När man startar Loggboken kan man se vad som hänt under senaste timmen, senaste dygnet eller senaste veckan. Informationen är uppdelad i ett antal olika nivåer: Kritisk, Fel, Varning osv. Klickar man på resp. grupp så kan man se vilka händelser det rör sig om. När man sedan dubbelklickar på en händelse kan man få all information om den. Loggboken sammanfattar innehållet från loggfilerna *System*, *Security* och *Application*.

Schemaläggaren

Med detta verktyg kan användaren schemalägga olika aktiviteter att köras automatiskt vid vissa förutbestämda tider resp. när vissa händelser inträffar. Några aktiviteter har även lagts in av operativsystemet eller av något program.

Bilden visar ett exempel på

Schemaläggaren. Överst finns lite förklarande text. Nedanför detta följer resultat av genomförda aktiviteter, uppdelat i grupper.

När man klickar på en grupp ser man vilka aktiviteter det rör sigs om. Längst ner borde man se aktiviteter som ligger och avvaktar på att köras. Just nu finns inga.

Exempel på aktivitet som kan schemaläggas kan vara ett visst e-post meddelande som ska skickas vid en viss tidpunkt. Utlösare kan vara en händelse som t.ex. ineller utloggning eller ett bestämt klockslag. Dessutom kan *villkoret* vara att en nätverksanslutning finns.

Tjänster

Klickar man i Administrationsverktyg på *Tjänster*, får man fönstret till höger. En *tjänst* är en funktion av något program som i regel kommer igång när programmet körs. Den viktigaste källan för tjänster är operativsystemet. När datorn är igång är kanske ett 50-tal tjän-

a at 1 BUT 24							
Tjänster (lokal	C Tjänster (lokala)						
	Moken at objekt om dv vill visa dets beskrinng.	Namo " Actival Visaller (Johnstof) Agenerative Activation Rustines, Alloyn Router Konice Alloyn Router Konice Andronative Antonio Space Vis- Application Information Application Information (Application Information Application Information (Application Information Application Information (Application Information (Application Information) (Automatik Opplications) ar- (Automatik Opplications) ar-	Beskrivning Tillhandahål Runtime for Dirigerar All Pen har tjän Förbered ap Gör att inter Gör att inter Tillhandahål Behandlar b Provides inf AssignedAc Anger dator Detta är Au Överfre filer.	Status Körs Körs	Startmetod Manuellt Manuellt (u Manuellt (u Manuellt (u Manuellt (u Manuellt (u Manuellt (u Manuellt (u Manuellt (u Manuellt (u Manuellt (u	Logga in som Lokalt system Lokalt system Lokal tjänst Lokalt system Lokalt system Lokalt system Lokalt system Lokalt system Lokalt system Lokalt system Lokalt system Lokalt jänst Lokalt jänst	

ster startade. En stor del av dem är operativsystemets tjänster. Andra kan tillhöra datorns kringutrustning. Installerar man ny programvara kan nya tjänster tillkomma. Avinstallerar man ett program behöver de tillhörande tjänsterna inte nödvändigtvis stoppas automatiskt. Då måste man göra det manuellt.

Ibland "somnar" vissa tjänster av okänd anledning. Då måste man gå in i verktyget ovan och starta om dem. Tjänster kan man Starta, Stoppa eller Starta om. Man kan även ställa in om en viss tjänst ska startas automatiskt, när datorn startas, eller om man ska starta den manuellt.

Nationella inställningar och språkinställningar

Klickar man i Kontrollpanelen på *Nationella inställningar*, får man fönstret till höger. Här kan man bestämma i vilket *format* Tal, Valuta, Tid och Datum ska visas. Olika format är i bruk i olika länder för dessa uppgifter, t.ex. 12-timmarsvisning med AM och PM vs. 24-timmarsvisning, valutan Dollar vs. Kronor eller olika datumformat osv. Den inställning man anger här används sedan i alla program som installeras och körs sedan.

I dropplistan ovan väljer man först ett landsformat. Då får man automatiskt inställningar för Tal, Valuta, Tid och Datum. Klickar man på knappen Ytterligare inställningar... kan man i ett nytt fönster Anpassa format göra inställningar för Tal och Valuta.

Man kan även välja sådana detaljer som decimaltecknet, antalet decimaler, tusenavskiljare, format för negativa tal, måttsystemet osv.

Klickar man i rutan Nationella inställningar ovan på länken Språkinställningar, öppnas dialogrutan Språk i Windows' Inställningar, där man kan styra vilken tangentbordslayout man vill ha och vilket inmatningsspråk som används, för att bestämma vilka automatiska stavningskorrekturregler som ska användas i datorns editorer och andra inmatningmiljöer.

🔗 Nationella inställning	gar			×
Format Administrativa ins	tällningar			
Format: Svenska (Sver	ige)			
Matcha visningssprål	et för Windows (r	ekommendera	s)	$\sim$
<u>Språkinställningar</u>	nat			
Kort datum:	vvvv-MM-dd			~
Långt datum:	'den 'd MMMM	ww		~
Kort tid:	HH:mm			~
Lång tid:	HH:mm:ss			~
Veckan börjar på:	måndag			~
Exempel				
Kort datum:	2024-12-14	2024		
Kort tid:	20:39	f 2024		
Lång tid:	20:39:55			
		Ytterlig	gare inställninga	f
		ОК	Avbryt	Verkställ
🔗 Anpassa format				×
Tal Valuta Tid	Datum			
Exempel				
Positivt: 123 456	789,00	Negativt:	-123 456 789,0	0
		-		
Decimaltecken:				~
Antal siffror efte	r decimal:	2		~
Tusentalsavgrän	sare:			$\sim$
Siffergruppering		123 456 789	9	$\sim$
Symbol för nega	tiva tal:	-		$\sim$
Format för nega	tiva tal:	-1,1		~
Visa inledande n	ollor:	0,7		~
Listavgränsare:		;		$\sim$
Måttsystem:		Metriskt		~
Standardsiffror:		0123456789	9	$\sim$
Använd språksp	ecifika siffror:	Aldrig		$\sim$
Klicka på Återställ on inställningarna för h	n du vill återställa ur tal. valuta. tid o	standard-	as.	Återställ
		cir aatarii vise		

Teckensnitt

→ Y ↑ 🔥 Kontrollpa	inelen → Alla objekt p	å Kontrollpanelen >	Teckensnitt		~ (	Sök i Teckensn	itt
Kontrollpanelen - startsida	Förhandsgra	nska, ta bort, vi	sa eller dölj insta	allerade teckensr	nitt		
Teckensnittsinställningar Läs mer om teckensnitt online	Ordna 🔻 Förhan	dsgranska Ta bort	: Dölj				•
Justera ClearType-text			4			-	ſ
Sök efter ett tecken Ladda ned teckensnitt för alla språk	Abg	Abg	Abg	Abg	Abg	Abg	Abg
	Adobe Arabic	Adobe Caslon Pro	Adobe Fan Heiti Std Fet	Adobe Fangsong Std Normal	Adobe Garamond Pro	Adobe Gothic Std Fet	Adobe Hebre
	-	-	4	-	-		
	Abg	Abg	Abg	Abg	Abg	Abg	ABG
	Adobe Heiti Std Normal	Adobe Kaiti Std Normal	Adobe Ming Std Smal	Adobe Myungjo Std Medel	Adobe Song Std Smal	Agency FB	Algerian Norn
		4	4		7	-	
	Abg	Abg	Abg	Abg	Abg	Abg	Abg
	Arial	Arial Rounded MT Fet	Arial Unicode MS Normal	Bahnschrift	Baskerville Old Face Normal	Bauhaus 93 Normal	Bell MT
	Aba	Ahø	Aba	A.ba	АЪ	Abo	the
			nng				
	Berlin Sans FB	Bernard MT Kondenserad	Birch Std Normal	Blackadder ITC Normal	Blackoak Std Svart	Bodoni MT	Bodoni MT Poster Extrakondense d Smal

Ikonen *Teckensnitt* i Kontrollpanelen leder till följande fönster:

Ikonerna ovan är endast genvägar till mappen

C:\Windows\Fonts

I denna mapp lagras de olika teckensnitt som finns i datorn. Varje fil innehåller ett teckensnitt med de tillhörande varianterna för fet och/eller kursiv stil.

Saknar man något teckensnitt i sin dator kan man kopiera nya teckensnittsfiler till mappen ovan, för att göra dem tillgängliga i olika program på datorn.

Dessa typsnitt visas ursprungligen bara på skärmen. Men typen Open type eller True type innebär att text skriven med denna typ kommer att se likadan ut på skärmen som på en skrivare. Och dessutom likadant på olika modeller av skrivare. Förr i tiden, då det inte fanns True type, skilde man mellan skärm- och skrivarteckensnitt.

Energialternativ

Under *Energialternativ* i Kontrollpanelen kan man ange hur man kan spara energi hos bärbara datorer. Många av datorns hårdvarukomponenter såsom bildskärmen,

hårddisken, processorn, bussarna osv. har funktioner dels för att spara energi dels för att förlänga komponenternas och speciellt batteriets livslängd.

Indexeringsalternativ

Indexering är en teknik som gör det möjligt att söka snabbare efter data i filer resp. efter filer i mappar. Detta förutsätter att man har sparat information i s.k. *indexeringsfiler* och lagrat den på vissa kända platser. För att kunna få en snabb sökning i en mapp, krävs att mappen är indexerad av *Indexeringstjänsten*. Detta i sin tur förutsätter att tjänsten är igång.

Genom att klicka på *Indexeringsalternativ* i Kontrollpanelen kan man se vilka platser som är indexerade. Både filer och mappar samt lagrad information från vissa program kan indexeras. Man kan även själv välja platserna.

Windows Mobilitetscenter

I Kontrollpanelen kan man hitta ett mycket användbart program för bärbara datorer: *Windows Mobilitetscenter* som även kan fås genom högerklick på batteriikonen i aktivitetsfältet. Här kan man få tillgång till många funktioner, bl.a. Ljud, Ljusstyrka, Batteri, Extern bildskärm,

Synkroniseringsinställningar och aktivering av Presentationsläge. Man kan inaktivera skärmsläckaren, vilket är bra för presentationer.

ReadyBoost

När man ansluter ett USB-minne till datorn och högerklickar på fönstret som visas, får man upp Egenskaperna för USB-enheten. Väljer man fliken ReadyBoost kan man använda USB-minnet som cacheminne för hårddisken. Därmed kan man snabba upp både läsning från och skrivning till hårddisken genom att utnyttja USB-minnets kapacitet. Detta förutsätter att USB-enheten har tillräcklig prestanda för att ge någon förbättring. Detta kontrolleras automatiskt. I det avbildade fallet är resultatet tydligen negativt.

Besvara nu frågorna 3.155-3.165 på sid 88 om avsnitt 3.4 Konfiguation via Kontrollpanelen.